

A R T E S A D E L L E I D A

LA FEMOSA

REVISTA D' OPINIÓ I D' INFORMACIÓ LOCAL

NUM. 131-GENER 1992

TOT A PUNT PER AL SOPAR DE CAP D'ANY A LA LLAR DEL POBLE

PÒRTIC

No hem sentit a dir a cap polític d'aquí (del Principat, volem dir) que parli de Països Catalans; que parli de la unitat inqüestionable de la llengua catalana dins del territori comprés entre els límits de "Salses a Guardamar i de Fraga a Maó". Per què aquests rebug o aquesta por?. Hi ha algun pacte secret o una consigna mai no escrita però que tots respecten.

El que no han fet els polítics ho han fet (sortosament) els intel.lectuals. Ho han fet els militants de base. Ho ha fet la gent del carrer que simplement estima la seva llengua, el seu país i que simpatitza amb l'altra gent que parla la mateixa llengua; que té les mateixes inquietuds i que, en definitiva es mou i lluita per defençar el dret de parlar català i pateix quan pensa que algú, en algun lloc, qüestiona

aquest dret tan volgut i tan sagrat.

Països Catalans, ara més que mai, ja que cal enfortir aquests vincles cultural enfront el repte d'una nova Europa que ningú no sap ben bé què en sortirà. Cal que siguem solidaris per sentir-nos segurs davant tots els que volen disgregar la nostra unitat lingüística. Si dels polítics no en podem confiar, caldrà que tots hi posem el coll i treballlem en català des de Salses a Guardamar i des de Fraga a Maó.

Ara i adés sentim una sensació de sobresalt provocat per certs sectors del País Valencià que volen demostrar que el català que parlen a València no és català: és valencià i prou! i per això rebutgen, ja d'entrada cap discussió amb un mínim de rigor científic, ja que els filòlegs ben aviat es posa-

rien d'acord plenament si és que encara n'hi ha algun que dubta que el valencià (com el lleidatà) és només una manera de parlar català. Certament és preocupant l'actitud d'aquests valencians, posat que molts no són ni "valenciano-parlans" sinó de llengua castellana.

Quan cap allà els anys seixanta es va començar a parlar de Països Catalans amb un intent lúcid d'aglutinar amb aquest terme les comarques del País Valencià, de les Illes, de Catalunya Nord, del Principat de Catalunya i la Franja d'A-

ragó, hom tenia l'esperança que els parlants de la mateixa llengua es poguessin identificar i trobar-se còmodes en proclamar-se ciutadans dels Països Catalans. Fins a finals de la Dictadura el mot va funcionar i cada vegada hi havia més gent d'arreu que l'utilitzava. En arribar la "Democràcia" i amb ella les autonomies, el mot "Països Catalans" va deixar-se d'emprar, al menys dins dels estaments oficials de les noves administracions, com si fos una cosa reprovable i, fins i tot, penada per la Llei.

LA FEMOSA

REVISTA D'OPINIÓ I D'INFORMACIÓ LOCAL

NÚM. 131 / GENER 1992

EDITA: AGRUPACIÓ CULTURAL "LA FEMOSA"
CARRER DELS GALLART, 7
ARTESA DE LLEIDA

SEGONA ÈPOCA
DIPÒSIT LEGAL: L-264 - 1981

AMB EL SUPORT DE:

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Diputació de Lleida

ÍNDEX

PÒRTIC / 1

BALANÇ DE LA BIBLIOTECA DE
"LA FEMOSA" 1991 / 4

NOTES I NOTÍCIES / 5

5.01 / 9
Per Felip II

ELS LLUMS DE NADAL / 13
Per A. Costafreda

BALANÇ DEMOGRÀFIC 1991 / 14

JA SOM A CAL MELIS / 17

LA NOVA EUROPA / 19
L'Estelada

EL MÓN ESTÀ MALALT / 22
Per Carpanta

FOLKLORE ARTESENC / 25
Per A. C.

Els articles i opinions que apareixen a les pàgines de LA FEMOSA reflecteixen únicament l'opinió de llurs signants.

BALANÇ DE LA BIBLIOTECA DE "LA FEMOSA", 1991

Una de les preocupacions més constants de l'Agrupació Cultural "La Femosa" d'aquests darrers temps es posar el seu fons bibliogràfic a l'abast de tothom; fons que va creixent any amb any a un ritme acceptable. El canvi de domicili social ha endarrerit considerablement aquest desig, ja que, encara que els llibres estan tots correctament enregistrats i la seva majoria ja són entrats dins de les fitxes (indispensables pel bon funcionament de qualsevol biblioteca), falta decidir el lloc del seu definitiu emplaçament, dins del nou edifici, posar-hi els prestatges (que ja existeixen) i col·locar-hi els llibres amb la seva correcta classificació.

A la Biblioteca de "La Femosa" hi han entrat en el darrer any 1991: 778 nous volums, provinents de:

Donació de la Generalitat:	647 títols
Donacions particular:	89 títols
Intercanvis (amb els "Quardens d'Arqueologia):	17 títols
Adquisicions pròpies:	18 títols
D'altres fons:	9 títols

L'Agrupació Cultural "La Femosa" ha invertit durant el passat any per posar a punt la seva biblioteca 162.535 pessetes en aquests conceptes: 4.200 Pts en un llibre de registre.

89.720 Pts. en prestatges,
36.792 Pts. en fitxes. 11.000 Pts. en enquadernaments i 20.823 Pts. en adquisició de nous llibres.

Esperem, doncs, que de tot aquest esforç, ben aviat ens en puguem gaudir tots.

NOTES I NOTÍCIES

FESTA DE QUINTOS

Aquesta festa, molt extesa per les nostres terres, però amb diferents variants a cada municipi (pel que fa al dia de celebració i formes) és protagonitzada per tots aquells nois que ja han estat quintats i sortejats, per tal que el proper any (1992) vagin a prestar el servei militar.

La festa s'inicia la nit del divendres al dissabte on tots que són els anomenats "novatos", passen per tots els carrers del poble, fent gresca i força soroll, i gastant una sèrie de bromes (com pot ser, el fet de lligar una porta, posar algun cotxe travesser al carrer per impedir el pas,...). Tothom ja sap que són els quintos i ningú no s'estranya.

Enguany però, la premsa de Lleida va fer publicitat d'una denúncia efectuada per un veí (el qual fa poc temps que viu a Artesa), com a conseqüència que els quintos van procedir a penjar una gallina degollada a la seva porta, sembla ser com a conseqüència davant la negativa d'un jove d'aquella casa de no voler participar a la festa.

Arribada la matinada, es va fer un gran esmorzar a base de brasa i pa torrat a la plaça de davant de la llar del poble, per tot aquell qui vulgui anar-hi. Al migdia passacarrers amb el so dels grallers d'Artesa i al vespre es va cloure la festa amb un gran sarau de rock català amb els conjunts QUINA BARRA i ESTOK.

FESTA DE NADAL I SANT ESTEVE

Dins aquestes festes nadal·lenques, encara molt arrelades a la celebració religiosa, es realitza a la nostra població a part dels actes litúrgics, un seguit d'actes de tipus lúdic i recreatiu per a divertir-se i trobar-se els veïns.

Així el dia de Nadal la Comissió de Festes va organitzar un gran ball de tarda i nit amenitzat pel grup BOUMERANG SHOW, i un espectacle per després de sopar a càrrec del cantant JAUME ORO, un ballet, i el còmic ANGEL. Es de destacar el gran nombre d'artesencs que va-

ren sortir a disfrutar i passar una estona agradable, la sala de la llar del poble estava de gom a gom.

El dia de Sant Esteve, el recent creat grup d'Esplai, va ser l'encarregat d'organitzar un festival d'Escala en Hi-fi i de posar en escena una versió de l'obra de teatre els Pastorets. Tots els protagonistes eren els nens i nenes d'Artesa, de diferents edats, que en gran nombre acudeixen cada diumenge al Grup Esplai, ells van ser també els encarregats de fer els decorats.

ARRIBADA DEL GRAN XAMBELAN

El gran xambelàn va arribar a Artesa, el dia 2 de gener a les 7 de la tarda per a recollir les cartes que la quitxalla havia escrit als Reis Màgics d'Orient.

L'acte se celebrà als bai-

xos de Casa la Vila, i malgrat el fred que feia els nens i nenes d'Artesa van esperar-se per a lliurar la carta que contenia el nom de joguines i objectes que cadascú volia.

FESTA DE CAP D'ANY

La darrera nit de l'any, es va celebrar a Artesa de manera majoritària a la Sala de la Llar del poble.

Es van servir 208 succulents sopars (1 primer plat combinat, el segon plat, lla-gostins amb sèpia a la salsa al pernil, i de postres pastís de Fi d'Any, vins, aigües, cafès, copes i cava), i es va ballar fins a la matinada al ritme del

Grup PUZZLE.

Diversió, rialles, sorpreses i jocs durant tota la nit van acompanyar a tots els allí plegats i els que després del sopar hi acudiren.

La festa estava organitzada per la Comissió de Festes conjuntament amb un seguit de noies i dones que voluntàriament varen preparar les taules i cuinaren el sopar.

FESTA DE REIS

Aquesta és una gran festa molt esperada per tota la quitxalla. Enguany estava prevista l'actuació d'un grup d'animació a mitja tarda a la sala de la llar del poble per divertir els nens i nenes mentre s'esperava l'arribada de la Gran Cavalcada.

Per motius aliens a la voluntat dels organitzadors i del grup d'animació, va haver de suspendre's l'actuació d'aquest grup, i un cop foren les 7 i

quart, tothom va anar a rebre la gran cavalcada dels Reis Màgics d'Orient, que enguany van venir en tres Suzukis.

Durant la cavalcada es va encendre la carrossa que anava darrere, tota guarnida de papers simulant els regals.

Acabada la desfilada i un cop ja arribats a la Sala de la Llar del poble, el rei Gaspar va llegir el seu missatge, i acte seguit es procedí al lliurament de tots els regals.

FESTA DE CAP D'ANY

A FAVOR DE LA LLEI DE FILIACIÓ

L'Ajuntament d'Artesa de Lleida a la darrera sessió plenària que va celebrar l'any 1991, el dia 30 de desembre, va aprovar per unanimitat de tots els regidors presents, només en mancava un, l'adhesió a la proposició no de Llei aprovada en data 12 de desembre pel Parlament de Catalunya referent a la retirada dels recursos d'inconstitucionalitat presentats

pel President del govern contra la llei de filiacions i successió intestada catalana.

La moció fou presentada pel regidor convergent en un principi, però ratificada per tots els assistents, atès que consideraren que el Dret Civil Català ha de ser legislat i regulat pels propis catalans i no per institucions i gent forània de Catalunya.

CAMPANYA "ARTESA RECICLA"

Aquesta campanya, endegada des de l'Ajuntament d'Artesa, conjuntament amb el Grup "Alternativa Ecologista d'Artesa" i del col.legi públic, ve a reflectir i a deixar constància de la gran tasca ecològica que es ve fent al nostre municipi en la recollida de materials

per a reciclar (paper, plàstic, metall, vidre...).

Aquesta campanya que inclou tot un seguit de materials (calendars, enganxines, tríptics...) està subvencionada pel Departament de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya amb prop d'un milió de pessetes.

5.01

Molt ben volgudes majestats d'Orient:

Com cada any, i per aquestes dates, quan tothom palesa a tort i a dret els millors desitjos per a l'any que comença, m'envaeix una forta temptació d'escriure-us unes ratlles, ienguany pel que sembla han estat més fortes, amb l'esperança que l'afegireu a les tantes que heu rebut i actuareu amb la certesa que correspon a la vostra saviesa.

Voldria com tants infants demanar-vos alguna que altra cosa per a millor passar l'any que hem estrenat, però el cert és que he anat deixant de banda de la meva llista algun dels regals que tenia pensats de bon començament.

Una de les coses que més m'han agrada, ja des de molt petit ha estat la pilota, tenia un encis especial, doncs botava i botava, i com tot moviment

sembla tenir un cert i llunyà paregut amb els éssers vius, tot i que per molt esforç i habilitat que hi posés al seu maneig, tard o d'hora fugia, i esdevenia una realitat incontrolable, lluny del meu curt abast, el cert és que ben bé hagués pogut aprendre una bona lliçó, doncs de gran encara és més dolorós entendre que per molt d'afany que posem en moltes situacions sempre hi ha d'altres forces que s'amaguen als nostres ulls, que desconeixem i que tard o d'hora ens fan perdre aquesta mena de control al qual aspirem sobre el que ens envolta.

Els meus trens eren molt petits, quan el primer gairebé no tenia ni prou edat ni destresa com per a poder-lo muntar i ho devia fer algun germà o el pare. Sia perquè no tenia ni el decorat tant complert com els que ara anuncien a la televisió

ni el pas a nivell, ni el comptador de voltes electrònic, o perquè l'estació no era més que una capça de sabates mal dissimulada, el cert és que això de veure fer el mateix recorregut una i altra vegada m'avorria ben aviat. Ara quan ja no sé ni on són les poques peces que deuen quedar senceres, m'adono més del que segurament volia dir, faig el mateix que el meu tren, torno als mateixos llocs que ja he estat, i personalment o amb aquesta vaga locomotora que és la memòria, als mateixos instants que he viscut, cercant-ne un de felicitat, que sembla haver-me deixat a terra, com aquell tren al qual no he pogut pujar per haver fet tard a l'estació, o per dur massa equipatge.

Com vosaltres sabeu prou bé, una de les coses amb les quals més temps passava eren els meus soldadets que no eren de plom sinó de plàstic, amb aquesta, com amb tantes i tantes coses, em sembla que vaig néixer massa aviat, doncs per molta imaginació que hi posés, el cert és que no es movien, no eren com aquesta legió de ni-

nots minúsculs que ara tenen els infants que mouen els peus i els braços i se'ls pot encomanar les més variades tasques. Els nostres eren en certa forma especialistes, solament servien o per a fer guàrdia, o per a lluitar, o per a formar. Crec que tampoc no vàrem aprendre la seva lliçó, tot i que ja ens anunciaven que hauríem d'aprendre a fer, potser no tantes coses, però a fer-les millor. Per contra, jo i els meus soldats, sovint estem estàtics, sense adaptar-nos a les noves situacions que amb força es presenten als nostres ulls, ni que això tard o d'hora comporti ferides més o menys cruentes.

Tot i que la seva activitat va ser molt efímera, com deuen recordar, una de les que coses que em vàreu regalar i que em va fer més il·lusió, com a tants infants, va estar la bicicleta, tot i que en cap moment no vaig poder desempallegar-me d'aquelles rodetes que fan aquesta tasca tan discreta d'equilibri fins que els bons conductors hi assoleixen prou força i destresa. A ben segur que si hi ha algun obsequi que

representi la llibertat, aquest és la bicicleta. Agraeix el nostre esforç com cap altre, i ens fa descobrir tot un món d'amagades sensacions. Potser perquè encara n'enyoro alguna d'aquestes, m'agrada sentir al rostre el vent entrant per la finestra del cotxe; si és a l'estiu m'encanta la flaire dels fruiters al vespre quan el sol ja els ha lliurat hores i hores de la seva energia, i quan la nit porta una temperatura més agradable, i encara més a la matinada quan l'aiguallera els ha deixat més tendres, tot i que sovint algun pagès ha defensat els seus interessos ensofetant, i l'olor que rebo és sospitosament química i artificial. A l'hivern, l'aire gairebé sempre és net, però cru i tot i això, m'agrada sentir-lo com tot el que tinc a l'entorn. Crec que la nostra gent es diu de la terra ferma perquè a l'hivern esten tants dies sense rebre ni una hora de sol i fa tant de fred, i a l'estiu et cou sense pietat. Com podeu veure aquest regal s'ha descartat, perquè tot el bo que tenia puc aconseguir-ho als altres

mitjans, a més el meu ritme de vida s'avé poc amb la velocitat de bicicleta, tot i que seria desitjable anar més a poc a poc i a potser aconseguiria d'embrinar d'on vinc, i cap allà on vaig, i si hi vaig o m'hi porta.

Com ja deveu saber no tinc gens clars els obsequis que volia demanar-vos, i ben pensat em sembla que, com moltes altres vegades faré tard alhora de fer-les arribar al seu destinatari. A més a més difícilment aconseguiria que em féssiu algun obsequi, doncs tinc entès que als infants dolents els pertoca carbó, per això ja fa estona que vaig renunciant a qualsevol regal material; per si això fos poc, em queda el roí consol que la "visa" encara no està al límit i em permetria comprar moltes de les coses que normalment es regalen.

Si em permeteu i espero que no considereu que això sigui abusar, voldria demanar-vos una cosa de la qual fins avui us n'ha arribat a mans (millor dit a cartes) plenes, de la qual ara pràcticament en sou els magatzemers en exclusiva. I

tot i que sembla que la gent la faci anar de forma molt generosa, i que en començar l'any no

pugui mancar, el cert es que trobo que m'estic quedant sense IL.LUSIÓ.

Felip II.

Els Llums de NADAL

Des de fa alguns anys, l'Ajuntament d'Artesa, ha vingut guarnint el poble, per l'època nadalenca, amb estels i llums. La veritat que és d'agrair aquest detall, perquè quan s'atancen aquestes dates, aquests llums afegits a la il·luminació pública, ajuden a fer una mica de caliu; fa l'efecte que transmeten optimisme i, fins i tot "felicitat". És clar que tot això és fruit de la moda i del consumisme, però tot i així, el poble sembla que canvia d'imatge. Personalment m'agrada.

Enguany no sé el què ha passat; sembla que les arques de Casa de la Vila hagin fet fallida, perquè la il·luminació d'aquests dies ha estat més aviat precària. No només no s'ha posat el rètol lluminós a la carretera desigjant-nos a tots "bones festes" sinó que tampoc moltes estrelles que els altres anys es podien veure pels carrers i que ja hi havia el seu suport fexac en moltes

cases... S'ha posat, això sí, una mena de guirnaldes de bombetes que fan més l'efecte de la celebració d'una revetlla que l'anunci de les festes nadalenques.

Enguany, la sensació de pobresa de llums s'ha vist encara incrementada per la falta d'encesa (o d'apagada cada dos per tres) de molts fanals de la il·luminació habitual de cada dia. Ja ho deia més amunt; fa l'efecte que a les arques municipals no hi ha un duro, malgrat que, a la darrera Assemblea de Poble, l'Ajuntament va dir que en l'últim exercici, havien tingut ben a prop de nou milions de superàvit.

Crec que no caldria anar amb tants romanços; si s'ha d'estalviar estalviem i no posem llums, però si no es tracta d'estalviar, per què no posem la llum necessària, al poble perquè aquest estigui ben il·luminat?.

A. Costafreda

BALANÇ DEMOGRÀFIC, 1991

NAIXEMENTS

Aquests són els naixements d'infants residents a Artesa, esdevinguts l'any 1991.

- .- ALBA BADIA i ROIGE, nascuda el dia 6 de gener, filla de Josep Badia Ricart, i de Mª Teresa Roige Dalmau.
- .- ENRIC DELCAMPO i GARCIA, nascut el dia 11 de gener, fill de Josep Mª Delcampo Barberà, i de Mª Carmen Garcia Lara.
- .- GUILLERMO RODRIGUEZ i NOGUERA, nascut el dia 26 de març, fill de Jose Manuel Rodriguez, i de Mª Lluïsa Noguera Goniz.
- .- JORDI HUGUET i NIUBÓ, nascut el dia 20 d'abril, fill de Llorenç Huguet Llusà, i de Mª Camí Niubó Cortada.
- .- MARIA ESCOLA i AINOZA, nascuda el dia 10 de maig, filla de Josep Antonio Escolà Besora, i de Mª Teresa Ainoza Defror.
- .- MARC MENDOZA i MAGEM, nascut el dia 3 de juliol, fill de David Mendoza Moreno, i de Laura Magem Badals.
- .- CARLES RAMON MUNIESA i VELILLA, nascut el dia 13 d'agost, fill de Jose Ignacio Muniesa, i de Josefa Argilés.
- .- ELOI BONASTRE i RODRIGO, nascut el dia 15 d'octubre, fill de Josep Miquel Bonastre Ubago, i de M^a de las Nieves Rodrigo Garcia.
- .- ARNAU ISANTA i ENSENYAT, nascut el dia 24 de novembre, fill de Ramon Isanta Roca, i de Maribel Ensenyat Martinez.
- .- RAQUEL RUBIO i TARAZAGA, nascuda el dia 18 de desembre, filla de Remigio Rubio Vidal, i de Toni Tarazaga Torres.
- .- MIREIA TERES i MOR, nascuda el dia 27 de desembre, filla de Miquel Teres Montoliu, i de Carmen Mor Domenech.

MATRIMONIS

Aquests són els matrimonis esdevinguts l'any 1991.

- .- MANUEL VILARÓ JORDANA amb Mª MERCEDES PARIS DRUDIS, celebrat el dia 27 d'abril.
- .- JOSEP ANTON CLIVILLE TICO amb BETLEM BERENGUE PRAT, celebrat el dia 25 de maig.
- .- ANTONIO ESCOLA GALLART amb Mª ELVIRA ARGILES GALLART, celebrat el dia 8 de juny.
- .- JUAN PASCUAL FITA amb Mª DOLORES ESPINET GILABERT, celebrat el dia 3 d'agost.
- .- MIQUEL RAMON CARRERA CASTELLVI amb MAGDALENA BALCELLS SANS celebrat el dia 14 de setembre.
- .- LLUIS PUERTAS TODA amb Mª CARMEN GALLART ARBONES, celebrat el dia 29 de setembre.
- .- DELFI MATEI PEIRO BONET amb MARIA EUGENIA OLOMI BATLLE, celebrat el dia 12 d'octubre.
- .- JOSEP RAMON ORO LONCA amb NEUS FREIXES SENTIS, celebrat el dia 2 de novembre.

DEFUNCIONS

Aquestes són les defuncions de veïns d'Artesa esdevingudes al llarg del 1991.

- .- ANTONIO NIUBO TORRES, el dia 15 de febrer.
- .- MAGDALENA TORREGUITART PORQUERAS, el dia 21 de febrer.
- .- SALVADOR BARBERA PUJOL, el dia 16 d'abril.
- .- MARIA ORO BELLMUNT, el dia 17 d'abril.
- .- JOSE SOLE PARIS, el dia 29 de juliol.
- .- M^a DEL CARMEN BONASTRA BERNAUS, el dia 29 de setembre.
- .- RAMON GALLART ARGILES, el dia 10 d'octubre.
- .- ROSA MONTROY PARIS, el dia 5 de novembre.
- .- ALICIA DEMUELAS GORGUES, el dia 5 de desembre
- .- DIONISIA COSTAFREDA BONET, el dia 18 de desembre.
- .- FRANCISCO PARIS PUIG, el dia 30 de desembre.

El nombre d'habitants a 1 de gener del 1992 és de 1.211.

Ja sòm a Cal Melis

Encara que l'Agrupació Cultural "La Femosa" està instal·lada a la casa de Cal Melis (carrer dels Gallart Núm 7) des del primer dia del mes de desembre de l'any passat, la veritat és que oficialment, i ara per tots els efectes, no podem considerar el canvi de domiciliació fins a l'ú de gener d'enguany.

El primer local que "La Femosa" va tenir com a seu (que no va arribar a funcionar mai) fou als abaixos de la casa de ca l'Ambrosió amb entrada per la Rabal del Molins (Mestre Ginera), i no va funcionar mai perquè abans que fos enllestit el seu arranjament, la "Hermandad de Labradores y Ganadorés" va avenir-se a deixar, per a aquest fi, l'estança de la Biblioteca de "l'Hogar del Productor". Era el mes d'agost del 1967. Va ser, doncs, en aquest

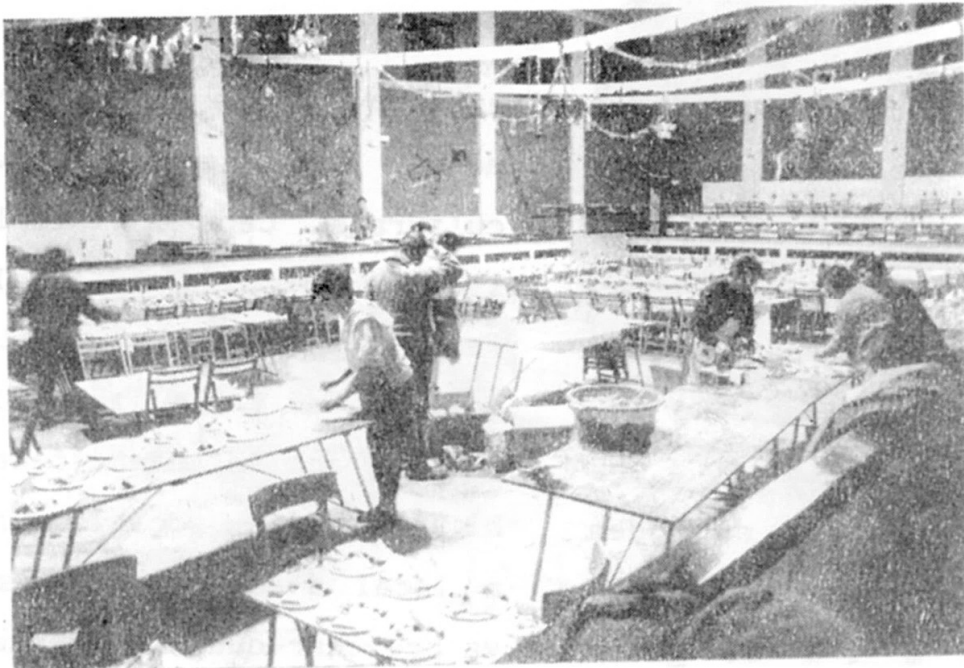
estatge, on "La Femosa" va començar les seves activitats culturals. Cap el juliol del 1974 l'Agrupació Cultural "La Femosa" va llogar la sala del cafè de Cal Tomàs (a la Plaça), però no amb la intenció de fer-hi la seva seu social, sinó com a local d'esbarjo. Aquest fet va provocar que la "Hermandad" expulsés de la Biblioteca de "l'Hogar", "La Femosa". Llavors Cal Tomàs va convertir-se en local social. El gran espai d'aquest lloc va permetre a "La Femosa" fer un servei d'esbarjo (billars i pim-pom) que fins llavors no havia pogut fer. El diumenge dia 27 de març del 1977 va ser el darrer dia d'aquest local, ja que a partir de l'u d'abril del mateix any la nova seu de "La Femosa" seria al carrer del Castell Núm 23.

Per a la inauguració oficial d'aquest nou (i esperem

que definitiu) local de "La Femosa", haurem d'esperar encara algun temps; segurament que fins a l'abril, data en què s'escaurà el vint-i-cinquè aniversari. L'Agrupació Cultural

"La Femosa" va ser inscrita en el "Registro provincial de Asociaciones" amb el Núm 82 l'u d'abril de 1967.

Ja en tornarem a parlar.

LA NOVA EUROPA

Cap on camina Europa? Aquesta és la qüestió que domina el pensament polític, econòmic i social a les acaballes del segle XX. Ara per ara, i vista la ràpida evolució que els esdeveniments prenen en els darrers temps, seria molt pretencions i agosarat voler fer un esbós del que serà el Vell Continent en el proper segle. NI tan sols m'atreviria a fer-ne una aproximació, per inconcreta que fos, perquè ja em direu qui és el valent de predir el futur, quan ni tan sols el present se'ns mostra prou cert. Gosaria algú apostar seriósament sobre quin serà demà passat el número d'Estats europeus membres de la Comunitat Internacional? I d'aquí tres mesos? I l'any 1.993?... Si ni tan sols el Sr. Samaranch sap quants països participaran als Jocs Olímpics de Barcelona; ni sap, pobre home, sota quines

sigles, himnes i banderes ho faran els que hi participin. Fet i fet solt una cosa està prou clara: els venedors de mapes d'Europa... a forrar-se, cada dia un mapa totalment diferent del d'ahir, com si fossin diaris!.

Malgrat tot, encara que siguem incapaços d'esbrinar cap on tombarà el vaixell de la història, sí que podem veure quins vents bufen sobre el nostre continent.

Quan el segle XXI arriba, dos són els corrents, antagònics, és clar, que lluiten per menar aquest vaixell.

El primer d'ells és el que podríem anomenar: "L'Europa immobiliista". És el pensament recollit pels vells Estats europeus que no han estat modificats des del final de la II Guerra Mundial. Són Estats plurinacionals que defensen a capa i espasa la immutabilitat de

l'actual mapa europeu, rebutgen qualsevol canvi, per petit que sigui, i neguen sistemàticament les realitats nacionals que els conformen. Són per tant, contraris al reconeixement dels nous Estats que pugui aparèixer en el si del Vell Continent, i comencen a maleir l'hora en què va caure "el Mur" i tot va començar a trontollar. Contra el Comunisme vivien millor, estaven cohesionats i fent pinya perquè l'enemic era molt clar i estava fora de casa, ara en canvi, cau el Comunisme i tot es remou, resultat: l'enemic no se sap qui cony és, i de postres els que viuen a "casa" (les nacions sense Estat) no paren d'emprenyar. Sembla com si la història els estigués fent una mala passada, i de cop i volta els esdeveniments s'han posat a favor d'aquells que sempre havien estat retrògrats i romàntics (això és el que sempre se'ns ha dit, fins ara, als nacionalistes).

I és clar, "l'Europa immobilista" es preocupa, l'aviram s'esvalota i qui assegura als espanyols, francesos, anglesos o belgues que els catalans, bre-

tons, escocesos o flamencs no voldran seguir les passes dels eslovens, lituans, croats o letons?.

L'altre corrent, oposat a l'immobilisme, és el que es coneix com "l'Europa de les Nacions", filosofia que a casa nostra ha estat defensada pels nacionalistes i que com ja hem dit anteriorment, sovint ha estat titllada d'anacrònica i romàntica, però que ves per on, darrerament, ha esdevingut de la més rabiosa actualitat i se'ns està mostrant com l'eina superadora d'aquests vells mecanismes polítics que són els Estats actuals. L'essència d'aquest corrent rau en l'autèntica estructura d'Europa, en el seu teixit vertebrador que constitueixen les realitats nacionals, les cultures i consciències nacionals formades al llarg dels segles, realitats que han lluitat i lluiten permanentment per subsistir a l'arbitrarietat que ha caracteritzat els Estats a l'hora d'establir les actuals fronteres, tot aixafant cultures, disgregant nacions sota preteses raons de modernitat i omplint-se la boca

tothora de la paraula DEMOCRA!

CIA. I jo em pregunto: Quina Democràcia és la que nega l'exercici del dret que permeti als pobles decidir el seu futur per ells mateixos? Es pot entendre com autèntica una Democràcia que no reconeix en el seu si el dret a l'Autodeterminació?

La confrontació està servida: els uns parteixen del Estats consolidats durant la darrera post-guerra mundial, els altres prenen com exemple les noves realitats aparegudes a l'Europa post-soviètica. Les regles del joc les hauran d'establir els principis democràtics, perquè si aquests no són respectats això acabarà com el Rosari de l'Aurora, sinó mireu: On és la Iugoslàvia que Tito va unir a cop de barró? O l'imperi Soviètic que Stalin bastí a cop de purga i deportació? Res que no neixi de forma democràtica no pot perdurar en una Europa que sigui de veritat democràtica.

ca.

ES clar que els "immobilistes", aquests fòssils que són els Estats, poden pensar que tot això no va per ells i que res del que està passant no els afectarà; més val que es vagin preparant (si el veí veus afaitar, posa el cap a remullar). En quin principi es recolzarà un Estat democràtic per a negar a un poble el dret a celebrar un referèndum i a autodeterminar el seu futur?

Arriba l'hora de la veritat, i veurem si darrera la màscara els Estats són vertaderament democràtics, perquè és inadmissible que per als de fora (i com més lluny millor) s'acceptin com a vàlids uns principis que respectin el dret a l'Autodeterminació, i en canvi, per als que som de més a prop no se'ns reconeixin els mateixos drets. O juguem tots o trenquem les cartes.

Estelada

EL MÓN ESTÀ MALALT

Tal vegada estic desfaçat amb els nous temps, en què la societat està dividida i qualificada amb grups socials que no puc acabar d'entendre. D'una part em diuen que tal grup s'anomena "Yonkis", altres "pijos" "Hippis", "Giripollas" etc. Ja de cap de les maneres pasaria un grup d'aquests davant de l'altre, ni molt menys puntuar-los en una escala d'intel·ligència, sinó que el meu pensament davant tot aquest "potipoti" diria que la nostra societat es troba greument malalta.

Hem deixat apart valors com treballador, intel·ligència honradesa. Avui el termòmetre social es puntua més aviat per tenir un cotxe de 16, 18 o 24 valvules; llars el primordial abans de tota comoditat sigui el bany amb més metres quadrats i el més paregut al de la Presley. Que si hi ha goteres a la

teulada, tan se val, la qüestió es tenir una bona calefacció per poder ensenyar-la a la veïna si encara no l'ha possat.

A l'Espanya incloses algunes autonomies que voldrien ser nacions, ja es comença a voler detingir-se un grup de la resta de la societat, portant o bé al cotxe, o bé a la butxaca el telèfon portàtil i personal. La resta si no ens volem quedar desfassats haurem d'imitar els companys comunitaris d'Itàlia, que per no aparentar ser menys importants, es compren un telèfon de 1.000 peles molt ben imitat, amb el qual no es pot parlar amb ningú ni en cap lloc però que muda moltíssim.

Com que no volem recordar-nos d'on venim, tampoc no podem saber cap a on anem. Criticàvem el sindicalisme vertical amb temps del Generalíssim, perquè treballadors i empresaris estaven barrejats amb el

mateix sindicat. Ara amb temps de la Generalitat, barregen "Cooperativistes" o productors d'apecu, amb intermediaris, banquers i amb empreses particulars.

Del comunisme i de la sida quasi tothom se n'allunya amb por, per no pendre's la molèstia d'analitzar el perquè ¿ o és que tal vegada els creients cristians han d'ensorrar la seva doctrina, perquè algun que altre capellà se n'hagi anat a dormir amb la veïna del cinqué? No, no és aquesta la qüestió. La solució tal vegada podria trobar-se, si cadascun de nosaltres pensèssim pel nostre compte, en lloc de deixar que els altres ho facin a la seva manera, a la manera que a ells els convé.

L'oest viu l'eufòria del triomf. Després de l'esfonament de l'est; la coartada és la següent: amb l'est tot era pitjor, era pitjor?, més aviat haurem de preguntar-nos si allò era essencialment diferent. A l'oest: el sacrifici de la justícia, en nom de la llibertat pels altars de la deessa productivitat. A l'est: el sacri-

fici de la llibertat en nom de la justícia, pels altars de la deessa productivitat.

El precari equilibri del món que roda a la bora del esbalç, depent de la perpetuació de la injustícia. Es nessesària la misèria de molts, perquè sigui possible el malbaratament de pocs. Perquè pocs segueixin consumint de més, molts han de seguir gastant de menys. I per evitar que ningú no es passi de la ratlla, el sistema i el nou ordre internacional multiplica les armes de guerra. Incapaç de lluitar contra la pobresa, es lluita contra els pobres, mentre la cultura dominant, amb el vits i plau, beneix la violència del poder.

¿ Quina serà l'avaluació dels danys en països com els nostres que s'han cregut la història del mercat lliure. El mal que ens fa i ens farà un sistema que ens atordeix de nessesitats artificials, perquè oblidem les nostres nessesitats reals?

Tenir el diagnòstic és difícil davant aquest quadre clínic. Es pot tenir els aparells més sofisticats, des d'un Sca-

ner, bombes de cobalt, anàlisis de tota mena, que si no podem trobar un equip de metges per a prevenir totes aquestes malalties, els aparells sofisticats ens els podem posar al cul.

I mentres tant bastant gent amb sarcasme i hipocresia et contesta com si et vulgués donar ànims -"Xiquet no s'hi pot fer res, per tant hem de ballar el ball que ens toquen-"

Sense voler parar-se a pensar que alguns ens estimem més quedar-nos a la vora sense ballar.

Carpanta

NOTA:

Escrit el dies abans que l'URRS es desintegrés convertint-se, per obra i gràcia de Boris Yeltsin al cristianisme i apadrinat pel món Capitalista.

FOLKLORE ARTESENÇ

Jocs i entreteniments (7)

AMB UN DIT TE TIRO TERRA:

Més que un joc, això era una facècia, però que es donava sovint. Quan entre els xiquets o xiquetes es discutien i llovors sortia algun matalot presumiblement molt més fort que la resta i volia imposar la seva llei, algun menut eixerit li podia dir: "Tu pots tenir molta força, però jo amb un dit te tiro terra", l'altre que entenia que aquell marrec presumia de fer-lo caure a terra només empenyent-lo amb un dit, es posava en guarda tot retant al menut que ho intentés. Aquest era el moment que el més petit es-rava, i fent-se el pinxo, com volent dir: "ja et tinc", s'ajupia fins a tocar el sòl amb la mà, llavors, amb un dit, arreplegava terra i la llençava al matxot tot dient-li: "veus?, amb un dit te tiro terra".

NINOTS DE NEU:

Els anys que nevava i nevava prou, la canalla s'entretenia jugant amb la neu, com una cosa sempre nova i engrescadora. S'entretenien tant empaitant-se tirant-se grapats de neu, com ar-replegant neu per fer un ninot; els ninots, però no duraven gaire, perquè tot sovint, un cop ja acabat de fer (si s'acabava) els feien servir de blanc per a fer punteria llançant-li grapats de neu ben apretats amb les mans.

Així mateix els anys de fortes gelades, la mainada anava a les basses a mirar qui era l'atrevit que les trevessava caminant per sobre del glaç. Un cop assegurats que el gel era prou fort per a resistir el pes de la canalla, es posaven tots a empaitar-se i a relliscar per sobre la bassa gelada.

HISTORIES DE POR:

Un dels entreteniments al qual eren molt aficionats tant els nens com les nenes, era el de reunir-se una colla per explicar-se i escoltar històries de por. Això normalment es feia a les nits, quan per falta de claror no es podia jugar a cap altre joc. S'asseien en algun lloc tranquil i fosc (tots ben juntets, com per a protegir-se els uns als altres) i ara l'un i ara l'altre, anaven explicant històries inversemblants que havien sentit explicar als grans, sobre bruixes i gats negres que apareixien i desapareixien, de llums i llanternes màgiques, de sorolls com de cadenes arrossegant-se per terra que se sentien en alguna casa del poble a altes hores de la nit, de morts enterrats vius, d'ànimes en pena o de morts ressucitats, de raptors de nens que esl agafaven per a treure'ls la sang... Aquestes històries eren sempre explicades a mitja veu, com si tinguessin por que algú els sentís. La canalla s'anava arraulin més i més, es miraven els uns als altres, però escoltant sempre per no perdre el fil de cap història.

FER TEATRE:

També els xiquets, però sobretot les xiquetes, eren aficionats a muntar representacions de "teatre". Molts cops, un grup de nens o nenes (això passava sovint entre els veïns d'un carrer) decidien de fer teatre. S'empescaven una historieta i uns personatges i tot improvisant un escenari a l'entrada de casa d'algun dels actors, es disposaven a representar-la davant d'altres nens. Els nens i nenes que la volien veure havien de pagar d'entrada una agulla de cap. En aquestes representacions que, normalment, no tenien ni cap ni peus, els únics que es divertien eren els que l'havien organitzat.

JUGAR A CAVALLS:

Era un joc molt senzill. Consistia tan sols a fer veure que es muntava a cavall, i per afer-ho era menester tenir una canya llarga o una escombria vella, la qual es posava entre les cames i es feia servir de cavall; la punta del davant s'aguantava amb la mà i la del darrera s'arrossegava per terra. Cavalcant d'aquesta

manera, la xicalla corria amunt i avall tot imitant amb la boca el so del trot dels cavalls.

APUJA'T, APUJA'T...:

Aquest entreteniment era molt simple. Només hi jugaven els més menuts. Quan un dia de temps encalmat només trencat de tant en tant per un alè d'aire suau, si es veia voleïar una llavor d'aquestes que porten com un "paracaigudes" ("dents de lleó", de la flor de la "barballa" i altres plantes), els petits es posaven a cridar: "abaixa't, abaixa't, abaixa't..." i llavors la llavor, si anava baixant poc a poc i quan ja era ben avall se li cridava: "apuja't, apuja't, apuja't...". Molts cops els petits no es posaven d'acord i els uns cridaven "apuja't" i els altres "abaixa't" i sempre la llavor feia més cas dels uns que dels altres.

FER CASTANYOLES:

També hi havia el costum entre la jovenalla d'arreglar clasques buides de caragols, les quals fent-los un foradet hi passaven un fil i els encarrassaven de dues en dues, amb el mateix fil se les penjaven als dits de la mà i les feien servir com de "castanyoles" amb el so de les quals s'acompanyaven per a cantar cançons i ballar.

FER MOSAICS:

Els petits també s'entretenien a fer això que en podríem dir "mosaics". Per a fer-los, triaven un lloc escaient, ben pla. Sobre d'aquest s'hi posaven fulles d'arbre, de flors o papers de colors, tot col·locat convenientment. A sobre d'aquestes fulles hi posaven un tros de vidre que ho cobrigués tot, el qual, després tapaven amb terra. Per a veure la seva obra anaven traient la terra poc a poc, començant pel mig i anant retirant-la cap a les vores, de manera que la mateixa terra arremangada així fes com de marc d'aquest quadre o mosaic, el qual quedava sorprenentment molt vistós. La canalla s'hi passava llargues estones contemplant la seva obra tot tapant-la i tornar-la a obrir.

MIRA, JAN, GRAN JAN...:

Aquest era un joc que es feia amb les mans. Normalment

hi intervenia una persona gran, la qual deia a la mainada: "a veure que sap dir i fer això (i tot agafant-se els dits d'una mà, un a un i començant sempre pel dit gros deia): "Mira, Jan, gran Jan, petit Jan, tota la família Jan". Els petits feien el mateix i deien: "Jan, gran Jan, petit Jan, tota la família Jan". De seguida, però, la persona gran els deia que no ho havien dit bé. La canalla ho tornava a repetir una i una altra vegada fins que algú s'adonava del descuit, però més sovint era la persona gran qui aclaria la cosa. fet i fet només hi havia la diferència que la persona gran, cada vegada que ho explicava començava dient "mira", i els altres no ho deien.

oooooooooooooooooooooooooooo

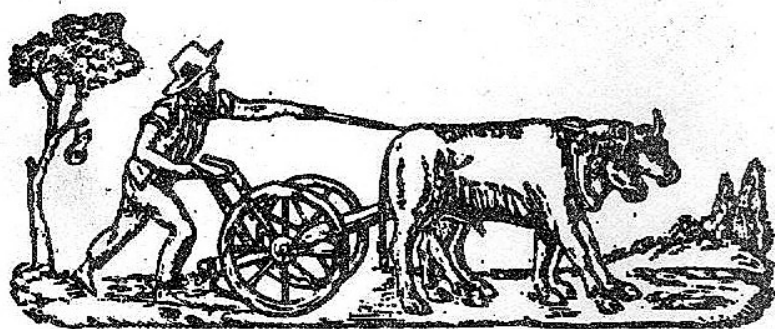
Hi ha un seguit de jocs dedicats als més petits de la casa en els quals hi intervé sempre un a persona gran. Aquí ve a tom de posar aquella dita popular, ben viva a Artesa, que diu:

L'infant que al mes no riu,
és que amb bèsties viu.

I és que de fet, moltes de les coses que la gent gran feia per entretenir als més petits, servien també per educar-los tot fent-los aprendre un seguit de coses, des de riure a conèixer els dits de la mà o qualsevol altra part del cos. Alguns d'aquests entreteniments ja els vam publicar, vegeu LA FEMOSA Núm. 89 corresponent al mes de novembre del 1987. Ens en queda encara uns quants que, ara, per falta d'espai no podem posar, però que si Déu vol n'anirem parlant en els propers mesos.

A.C.

LA FEMOSA

25 ANYS